

Žd 4,14-16 Neděle velikonoční

Autor přípravy

[Pavel Filipi](#)

1. První reakci

si nepamatuji. Pracoval jsem s tímto textem v průběhu let mnohokrát a nemá smysl předstírat, že moje dnešní reakce je “první”.

2. Text

2.1. Oddíl v celku epištoly

Žd 4,14-16 je úvodem prostřední části listu, jež sahá až do 10,31, a nahlašuje její první téma: velekněžská služba Ježíše Krista (4,14-5,10).

Oddíl 10,21 -23, kde se základní myšlenka našeho oddílu objevuje znovu, je druhým koncem odvážně sklenutého oblouku těchto výkladů.

2.2. Struktura oddílu:

Oddíl má dvě ohniska, vyjádřená pokaždé kohortativem: (a) “Držme se vyznání, 14b; (b) přistupme směle k trůnu milosti, 16a. Kolem nich jsou uspořádány ostatní části textu, a to takto: 14a je zdůvodnění resp. umožnění vyzvy (a), 15 je zdůvodnění resp. umožnění výzvy (b), finální věta 16b je rozvedením této druhé. Christologické výpovědi v této stavbě mají tedy de facto větší váhu, než kohortativy: bez nich by výzvy byly nezdůvodněné a nezdůvodnitelné, nesmyslné. Na druhé straně, a to pozorujeme v epištole Židům napořád, nestojí christologické výpovědi ve spekulativním (vz)duchoprázdnou, nýbrž jsou nesené paraklétickým (parenetickým) zájmem.

2.3. Jednotlivosti

2.3.1. Kohortativy:

16

(a) kratw/men th/j o`mologi,aj je unikátní spojení, věcně v souladu s 6,18, kde předmětem “držení” je “naděje”. Dynamičtější překlad “chopit se vyznání” by tedy nebyl chybou, tím spíše, že se takto vyhneme představě, že jde o nějaké

“konzervování“ (tak M 7,3; 2Te 2,15) nebo “ochranu před zcizením“ (tak Zj 3,11). - Co však se míní “vyznáním“? Nějaká formulace, nebo vyznavačský akt? V exegetické literatuře je mnoho pokusů o bližší vymezení, ale souvislosti, v nichž se výraz *o`mologi,a*, *o`mologe,i,n* vyskytuje v Žd usnadňují volbu: První souvislost je christologická (3,1; 13,15); druhá je liturgická (13,15); nejzajímavější je eschatologická (10,23). Stručně shrnuto: Vyznání Krista, který je nejen počátkem, ale v naději i koncem a cílem víry (12,2; 13,8), se děje v bohoslužebném shromáždění, jež neradno opouštět (10,25). Křestní vyznání neztrácí platnost a odkazuje k nejzazší budoucnosti.

(b) *proserchesthai* *tó thrónó tés charitos* vede už jednoznačně do sféry kultu (sr 12, 18.22); obrat je v tomto smyslu bohatě doložen z biblických i mimobiblických zdrojů. Žd 12,18 má na mysli účast na eschatologickém slavnostním shromáždění, jež byla umožněna velekněžskou službou Kristovou. Potud tento i náš oddíl korespondují s “vcházením“ do “země odpočinutí“ (3,11nn) a kontrastují s varováním před “odpadnutím“ 3,12. Že se při tom myslí na konkrétní bohoslužebná shromáždění, je pravděpodobné, když se přece jedná o “pomoc v pravý čas“. V pozdější liturgické tradici se tato výzva promítla do povzbuzení *sursum corda* na počátku eucharistické modlitby. - To potvrzují i slova *meta parresias*. Překlad “směle“ (ČEP) je korektní, ale dávám kazatelům k úvaze, zda zde nevyužít etymologie : všechno říci, a to tím spíše, že částice *pan* v kompositu *parrésia* dobře koresponduje s *kata panta* věty předchozí. Svoboda “všechno říci“ (v modlitbě) by pak byla v relaci s “pokušeními“, která velekněz Ježíš sám poznal stejně jako my.

2.3.2. Zdůvodňovací věty

Velekněz. Pokus autora Žd vyložit roli vzkříšeného a vyvýšeného Krista v kategoriích velekněžského úřadu je unikátní. Motiv královské vlády toho, který “sedí na pravici“ sice nezmizel úplně (1,13), ale zřetelně ustupuje do pozadí ve prospěch přímluvné, intercesorické funkce Vzkříšeného. V základě jde o myšlenku “zastupování“: My “máme“ někoho, kdo nás před Bohem zastupuje a zastává se nás (7,25 aj.). Tento “někdo“ je právě ten, k němuž se lid vyznáním přiznává, “Ježíš, Syn Boží“ (14).

Tento velekněz je charakterizován ze dvou stran: “prošel nebesy“ (14), pronikl až do nejvyšší svatyně; “je schopen mít soucit s našimi slabostmi“ (15) a žádné pokušení, které nás tísní, mu nezůstalo cizí. Obě velká témata prvních kapitol Žd - vyvýšení a ponížení Božího Syna - zde opět jakoby v

parenetické zkratce docházejí výrazu.

Tento velekněz je označen jako megas, nejspíše v superlativním významu; autor mohl mít na mysli převýšení proti kněžství starozákonnímu (později bude tematizovat: 7,4nn) - nebo spíše právě “proniknutí nebes”: on jako jediný stojí coram Deo a svůj velekněžský úřad vykonává v “nebeské svatyni“

17

(9,11), vyvýšený nad anděly (1,6nn) i nad Mojžíše (3,1nn). V každém případě nebude náhodou, že v ep. Žd je Kristus označen jako megas právě a jediné jako velekněz a jako pastýř (13,20).

Nápadné je, že první zdůvodnění je formulováno pozitivně (echontes 14), druhé negativně (úgar echomen 15). Jakoby to byla reakce na možnou (myšlenou, anticipovanou) námitku, že velekněz je - v nebi - příliš vzdálen od svého putujícího lidu a z této své pozice nemůže řádně posoudit přítomná pokušení. Odpověď vrací pohled na “pozemského“ Ježíše, který byl pokoušen, a to “v každém ohledu“ (kata panta) a v “týmž způsobem“ (kath homoiotéta). Sotva se zde myslí nějaký konkrétní úsek Ježíšovy cesty (pokušení na poušti, pašije); spíše jde o “pokušitelnost“ pozemské existence (včetně strachu ze smrti 5,7 sr 2,15) - ta spočívá v otevřené možnosti opustit určenou cestu a ztratit cíl. Zde je podobnost, homoiótés Ježíšova příběhu a příběhu adresátů epištoly.

Poznámka chóris hamartias netvoří v našem textu samostatné téma a musí být chápána v logice výpovědi: Ježíš měl možnost vytčenou cestu opustit, ale tuto možnost neuskutečnil. Jako takový může poskytnout pomoc pokoušeným (16).

2.3.3. Adresáti

Společenství, jemuž je epištola určena, je v našem oddíle představeno jen letmou zmínkou: “naše slabosti“. Významové pole slova astheneia je široké; jde o ne-silnost všeho druhu: tělesnou, mravní, duchovní. Starozákonní pozadí vnáší zvláštní kolorit: jde o neschopnost chůze, pochodu, o klopýtavost (např. 2Pa 28,15). Autor Žd častěji užívá obrazu putování, procesí (4,1-11; 12,12n). Naskýtá se tedy možnost, chápat astheneias jako únavu, ochablost z dlouhé již cesty, která u některých již znamená, že zůstávají pozadu (4,1) a jejich těla leží vedle cesty (3,17).

2.3.4. Zacílení

druhé výzvy (přistoupit k trůnu milosti) je vyjádřeno finální větou 16b “abychom došli milosrdenství a našli milost a pomoc”. Přistoupení k trůnu milosti není prázdným rituálem, který nepůsobí nic konkrétního. Jak konkrétní představu pisatel spojoval s užitými třemi pojmy, z nichž první dva jsou téměř synonymní (milosrdenství, milost, pomoc), nevíme a kazateli se otvírá volné pole pro vlastní konkretizace. Ale slovesa, kterých je tu užito - lambanó, heuriskó - mluví zřetelně: přijmout a najít mohu jenom něco, co nemám. Zato “máme”
18

velekněze...” - Pod důrazem je i eukairon - v pravý čas - , jednou může být pozdě (sr 3,13; 12,15nn).

3. Teologická témata

a) *Communio viatorum*. E. Käsemann nadepsal svůj výklad ep. Žd “Putující Boží lid”. Vystihl tím přesně jednu z hlavních intencí spisu: křesťanský lid je na dlouhé cestě od křtu k parúsii a přepadá jej astheneia, peirasmos a hrozí i apostasis (10,26nn). Christologické i parenetické oddíly epištoly jsou převážně zacíleny do této situace.

b) Identita “pozemského Ježíše” a “oslaveného Krista”. Na ní epištola mimořádně záleží, proto mnohem častěji než ostatní epištoly bere zřetel k Ježíšově cestě utrpení. Nečiní z ní však nadčasový model (per aspera ad astra), zdůrazňujíc, že šlo o unikátní příběh, jednodobou událost (hapax 9,27n). Avšak tím, že tento unikátní příběh vyústil tak, jak vyústil (pronikl nebesa), neztratil se v dějinách beze stopy, nýbrž má trvalé důsledky pro pozemskou existenci křesťanského lidu.

4. Podněty ke kázání

a) Obraz velekněžské služby asi nebude pro většinu dnešních posluchačů bez dalšího srozumitelný. Přesto nedoporučuji kázání zatížit dlouhými výklady o (starozákonním) kněžství; myšlenku zastupování lze vyložit stručně a jasně - například s poukazem k právnímu zástupci, který vede naše záležitosti. Velekněz je někdo druhý, s námi netotožný, ale jednající v naší věci.

b) Užití oddílu za základ kázání o velikonoční neděli se může zdát nevhodné, neboť oddíl svými oběma kohortativy svádí k odklonu od velikonoční

události k situaci adresátů epištoly. (Karl Barth však na tento text kázal na Nanebevstoupení!) Nicméně situace adresátů je tak nezřetelná a jen hypoteticky rekonstruovatelná, že můžeme, alespoň protentokrát, dát kohortativům ustoupit do pozadí a soustředit se k christologické výpovědi textu:

Máme velekněze!

c) Položíme-li toto “my máme“ za základ konstrukce kázání a jeho jakýsi refrén, můžeme vyjádřit, co k velikonoční zvěsti podstatně patří: Ukřižovaný byl vzkříšen. Vzkříšen byl Ukřižovaný. Obojí ve vzájemné vazbě je důvodem k radosti a obnovuje sílu na příliš dlouhé cestě.

Liturgické období

[velikonoce](#)

edice

8

[stáhnout PDF](#)